

ЕКСПОЗЕ
НА АКАДЕМИК ЦВЕТАН ГРОЗДАНОВ, ПРЕТСЕДАТЕЛ
НА МАКЕДОНСКАТА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ И УМЕТНОСТИТЕ

Деновиве се навршија 40 години од формирањето на Македонската академија на науките и уметностите, значаен историски чин во современата историја на Македонија. Одбележувањето на тој настан нè обврзува да се осврнеме на дел од придонесите на оваа највисока институција на науката, културата и уметноста, во претходниот период и во нашето совремие, а во исто време да укажеме на творечката динамичност и на нејзиното место во нашава земја.

Македонската академија на науките и уметностите е основана со Законот за МАНУ, кој е донесен на 22 февруари 1967 година во Собранието на Република Македонија, а Указот за тоа е потпишан следниот ден. На 18 август во Охрид е извршен изборот на првите 14 членови на МАНУ.

На 9 октомври 1967 година, на седница на Собранието на Македонската академија на науките и уметностите, е избрано нејзиното прво Претседателство, а на 19 октомври, во Собранието на Народна Република Македонија, свечено е прогласено формирањето на МАНУ и нејзиниот прием во Советот на академиите на СФРЈ.

Основањето на МАНУ во 1967 година се одвиваше во услови на нараснати творечки резултати и потреби на научниот, културниот и уметничкиот развој на земјата, особено низ Државниот универзитет и научните, културните и уметничките институции.

Во оваа пригода ќе спомнеме само некои од значајните проблесоди на македонска почва во науката, образованието, културата и уметноста, коишто му дале печат на своето време, но имале и милениумски континуитет. Мисијата на свв. Кирил и Методиј во втората половина на IX век, од корен го измени нашиот придонес во европската ризница со внесувањето на словенската писменост во мапата на цивилизираниот свет. Со тој чин сите претходни придобивки им станаа достапни на словенските народи и го антиципираа нивното место во општата културна ризница. Мисијата на Солунските браќа го продолжи својот

живот на брегот на Охридското Езеро со придонесот на свв. Климент и Наум, коишто за сите времиња ги спасија придобивките на своите учители со формирањето на културниот центар во Охрид, кој во традицијата се нарекува и прв Универзитет меѓу Јужните Словени.

Со дејноста на св. Климент и во епохата на цар Самуил беа ставени темелите на автокефалната Охридска архиепископија, една од најгледните цркви во светот, која настојуваше да одржи правен континуитет со Justiniana Prima, сè до нејзиниот крај во XVIII век. Архиепископијата во Охрид беше центар низ кој течеше симбиозата на заемно проникнување на византискиот и словенскиот свет. Таа ги собираше околу себе теолозите, филозофите, писателите, преведувачите, архитектите, зографите и другите талентирани личности на духот и културата, на писменоста и образованието.

Учениците на Охридската школа стигнуваа во сите центри на Јужна, на Централна и на Источна Европа со тоа што, покрај старогрчкиот и латинскиот јазик, на истото рамниште го поставија и староцрковно-словенскиот јазик, формиран врз основите на јужномакедонските дијалекти. Во тој круг создаваа големите творци од рангот на Теофилакт Охридски, Димитрија Хоматијан и Прохор, најголемите зографи од XIII и XIV век – Михаил, Евтихиј и митрополитот Јован, мајсторите на Св. Софија, Нерези, Курбиново и на Марковиот манастир, коишто го најавуваа творечкиот подем на проторенесансата во Европа.

Во условите на османлиското владеење на македонскиот терен, покрај Охридската школа, никнуваат книжевни центри и во Кратово, Лесново и Струмица, во Железнец – Слечче, а во нивните ракописи веќе се присутни македонските дијалекти, особено во Дамаскинарската литература.

Борбата за државност во Македонија, од средината до крајот на XIX век, придонесе повеќе наши творци да го постават прашањето на дефинирањето на македонскиот книжевен јазик, а потоа, со настојување да се оформи Македонска академија на науките и уметностите, и на високообразовните институции. Затоа ќе го спомнеме движењето на Лозарите, на Македонското научно-литературно другарство во Санкт-Петербург и Првото научно-литературно списание „Вардар“, на чело со Мисирков и Чуповски, печатено на македонски литературен јазик (во 1905 година). Тогаш се прават конкретни чекори и за формирање на

духовна семинарија во манастирскиот комплекс Журче кај Крушево и на Виша школа во Скопје.

Истакнати творци од Македонија го даваат својот научен придонес на европските универзитети и членуваат во научни друштва и академии. Во овој период се експонира творечкиот гениј на еден од најголемите балкански архитекти на XIX век – Андреја Дамјанов, кој ги усвојува елементите на византиската, барокната и класичната школа во проектирањето, а пред него, Христофор Жефарович – Џефар од Дојран, кој бил творец на хералдиката во Подунавieto, вршејќи проткајување на традициите на Света Гора, Москополе, Охрид и на виенскиот барок. Доминантна личност на балканскиот христијански живопис е Дичо Зограф од Тресонче, којшто се пројавува како најпродуктивен зограф на балканскиот простор, додека во музичката уметност и во компонирањето негови современици се композиторите Калистрат Зографски од Струга и Атанас Бадев од Прилеп.

По Балканските војни и Првата светска војна, по трагичната поделба на Македонија, издавањето на Абецедарот во Грција, значајниот придонес на Кочо Рацин и на драмските писатели на македонски јазик, заедно со Кружокот на Вапцаров, означува нов подем на македонските културни и научни настојувања. Во виорот на Народноослободителната борба во Македонија, на слободната територија се размислува за основање на универзитет, на научни институции и на обновување на Охридската архиепископија како дел од македонската државност пред Ослободувањето на земјата. Впрочем, тоа е забележано и во базичните документи на АСНОМ уште по август 1944 година. Ако добро се читаат основните документи на АСНОМ, се согледува дека тие се засновани врз демократските принципи на Француската револуција за демократски права на граѓаните, на Македонците, но и на сите националности во Македонија, да можат да ги искажат своите културни и образовни потреби.

Сакаме да укажеме, како што тоа сме го правеле и досега, дека името на нашата држава – Република Македонија – не може да биде заменувано, и дека тоа не е прашање на прагматичен договор, бидејќи именувањето на државата е неотуѓиво право на нејзините граѓани.

Дами и господа,

Во слободната македонска држава во рамките на југословенската федерација беше основан првиот македонски универзитет и други високошколски институции и центри. Тие го отворија патот кон формирање на Македонската академија на науките и уметностите во 1967 година, чијшто 40-годишен јубилеј го одбележуваме со настојување да се осврнеме на нашите научни, културни и уметнички дострели.

*

Активноста на МАНУ, од самиот почеток, се одвива во пет одделенија (Одделение за лингвистика и литературна наука, Одделение за општествени науки, Одделение за математичко-технички науки, Одделение за биолошки и медицински науки и Одделение за уметност), на кои особен печат им дава личноста на првиот претседател Блаже Конески.

Во негова чест Академијата, од оваа година, востанови меѓународно признание – медал „Блаже Конески“, што ќе се доделува на странски творци за меѓународна афирмација на Македонија, а годинава негови добитници се проф. д-р Кристина Крамер, академик Рина Усикова и Ханс-Лотар Штепан.

По академик Конески, претседатели на МАНУ беа академиците Михаило Апостолски, Јордан Поп-Јорданов, Ксенте Богоев, Георги Ефремов и Матеја Матевски.

Ќе спомнеме само некои од појавите и дисциплините, истражувани, елаборирани, а потоа и објавени во МАНУ, што добија свое место во македонската и во европската наука со својот висок научен третман. Во претходниот период се одржани околу 200 научни и свечени собири и се објавени повеќе од 300 посебни изданија на МАНУ, меѓу кои се: „Кирил Солунски“; „Климент Охридски“; „Македонија во Источната криза“; „Кресненското востание“; „Етногенеза на Јуруците“; „Македонија и односите со Грција“; „100-години од формирањето на Внатрешната македонска револуционерна организација“; „50-години АСНОМ“; „Јане Сандански“; „Археолошка карта на Република Македонија“; „Главниот штаб на НОВ и ПОЈ на Македонија“; „Национална стратегија за економски развој на Република Македонија“; „Долгорочен економски развој на СР Македонија“; „Економска транзиција“; „Етнологија на Македонците“; „Долгорочен развој на енергетиката

во СР Македонија“; „Крсте Мисирков – *Собрани дела*“ (досега издадени 2 тома); „Евреите во Македонија“; „Науката и културата за заедничка иднина на Југоисточна Европа“; „Македонската литература и култура во контекстот на медитеранската културна сфера“; „Дијалектите на македонскиот јазик“; „Молекуларно-биолошки основи на туморните заболувања“; „Компаративни студии“; повеќе собири и публикации за Крсте Мисирков, Димитрија Чуповски и Македонското научно-литературно другарство – Санкт-Петербург; „Стратегијата за извоз на Република Македонија“; „Историја на македонската нација“; „Географска терминологија во дијалектите на македонскиот јазик“; „Обичајното право на македонскиот народ“; „Современа дијагностика и третман на малигните тумори“; „Стратегија за развој на земјоделството во Република Македонија до 2005 година“; „Стопанство на Македонија по ослободувањето на земјата“; „Историска фонологија на македонскиот јазик“; „Промеморија на МАНУ во врска со спорот за името на Република Македонија“; „Монети и монетоковници во Македонија“; „Балканот во новиот милениум“; „Макроекономската политика во областа на финансиите“; „Стратегија за унапредување на здравствената заштита на населението во РМ до 2010 година“; „Епохата на модернизмот во македонската литература“; „Економијата на Македонија во транзиција“; „Искушенија на естетичкиот ум“; „Македонски кружок во Белград и весникот *Балкански Гласник*“; „Денови на украинската наука во РМ и македонската наука во Украина“; „Отворени предизвици на македонската економија“; „Ченто и македонската државност“; „Вирусни хепатитиси“; „Трауми во лицевовличната регија“; „Книжевното наследство на Славко Јаневски“; „Балканска слика на светот“; „Македонски мајстори-градители од XIX век“; „Големата песна на Ацо Караманов“; „Појава и развој на писмото со посебен осврт кон почетоците на словенската писменост“; „Клиничка панкреатологија“; Хепатитис С и хемодијализа“; „Дијабетична нефропатија“; „Примарни и секундарни гломерулопатии“; „Балканска-ендемска нефропатија“; „Архитектурата на XIX век“; „Исламска архитектура во Македонија“. Јубилејот на Црц Кастриот Скендербеј, соработка во одбележувањето на Конгресот за воведување на латиницата во албанското писмо во 1908 година, промоцијата на Фрашери и заедничка промоција на книги во соработка со Албанската академија

на науките. Научните собири привлекоа голем број научници од повеќе европски земји и од САД.

Почитувани,

Времето не ми дозволува да ги набројам делата од секој творечки вид на членовите на МАНУ, но нивните имиња и наслови се содржани во печатените материјали што ви се приложени по повод овој јубилеј, а избор од изданијата на Академијата, се поставени на пригодната изложба.

*

Методологијата на работата на МАНУ во првите две децении од нејзиното постоење, ја карактеризира тематската поврзаност на научните истражувања на одредени круцијални теми, како од базична природа, исто така и од доменот на македонската проблематика во рамките на општите движења. Како порано, така и сега, академиците, преку работните програми на своите одделенија, реализираат индивидуални научноистражувачки и уметнички проекти.

Во изминатиот 40-годишен период, во МАНУ се работеше врз повеќе од 300 проекти, во чија реализација учествуваа членови на МАНУ и бројни соработници од високообразовните и други научни институции. Резултатите од истражувањата се објавуваат во одделни монографии, или во серија волумени од посебни едicii, како на пр.: „Историја на културата на почвата на Македонија“ (16 книги), „Почвите на Република Македонија“ (6 книги), „Флората на Република Македонија“ (I том, 6 свески), Билтенот на Одборот на проектот „Македонска научна и стручна терминологија“ (120 свески), како и во „Прилозите“ на Одделенијата (195 броја).

Во доменот на уметностите, голем е придонесот на академиците од Одделението за уметност во областа на прозата, поезијата и есејот, во тесен сооднос со Одделението за лингвистика и литературна наука. Сите членови на МАНУ од ова Одделение, во соработка со издавачките куќи во Република Македонија, имаат објавено *Избрани дела* во повеќе томови, како впрочем и постарите членови на МАНУ. Тие се преведувани на повеќе странски јазици, добиле свои места во светските антологиски избори (изданија), а нашите академици ги формирале и ги одржувале значајните меѓународни собири и

книжевни манифестации, како што се: Струшките вечери на поезијата, Рациновите средби и др.

Да спомнам дека големите мајстори на ликовната уметност, како Личеноски, Мартиноски и Тодоровски, уште во периодот помеѓу двете светски војни беа во врвот на ликовниот израз на тогашната југословенска држава. Некои од нив се пробиваа и меѓу творците на Париската школа.

За ликовните уметници од ова Одделение се издадени посебни монографии за нивното творештво. Сите академици од оваа сфера имаат создадено голем број споменици, бисти, релјефи, а некои од нив извеле монументални дела и надвор од границите на нашава земја.

Композициите на тројцата академици од музичката уметност, членови на МАНУ, и денес се изведуваат на музички фестивали и концерти во земјава и во странство.

*

Значаен пресврт настапува по 1986 година, кога се реализира потребата од формирање на првите истражувачки центри: Истражувачкиот центар за енергетика, информатика и материјали, и речиси во исто време на Истражувачкиот центар за генетско инженерство. Потоа, во 2000 година, се формираа останатите три истражувачки центри: Лексикографскиот центар, Центарот за стратегиски истражувања и Центарот за ареална лингвистика. Нивното дејствување значеше и интегрирање на елитни кадри од Македонија и од светот, стартување на меѓународни фондови и издавање на едичии од фундаментална природа.

Во *Центарот за енергетика, информатика и материјали*, раководен од академик Јордан Поп-Јорданов, завршени се над 60 научноистражувачки проекти, повеќе од половината финансирани од странски извори. Во исто време, овој Центар работеше и врз макро-проекти од национален интерес и со витално стратешко значење за земјата, и тоа се:

- Стратегија за развој на енергетскиот сектор во Македонија;
- Национална стратегија за развој на обновлива енергија;

- Техничката, економската и околинската база на податоци за Македонија, неопходни за енергетските опции и стратегии;

- Стакленичките гасови и глобалното затоплување во Р. Македонија, со значајна оценка од експертите на ООН во Протоколот на КЈОТО 2008–2012.

Центарот активно учествуваше и во изработката на енергетските и околинските делови на макропроектите на МАНУ „Национална стратегија за економски развој на Република Македонија“ и „Ревитализација и нови технологии во стопанството на Република Македонија“.

Во моментот Центарот работи на 16 меѓународни и домашни проекти.

Врз основа на успехот на конкурсите на Европската унија, ИЦЕИМ е прифатен како „центар на одличноста“ („center of excellence“), исполнувајќи ги критериумите на Светскиот меѓуакадемски совет што се однесуваат за вакви центри.

Благодарение на проектите на Истражувачкиот центар за енергетика, информатика и материјали, нашата Академија е признат лидер во Советот на академиите на Југоисточна Европа во однос на вклученоста во програмите на ЕУ.

За меѓународната афирмираност на ИЦЕИМ зборува и фактот дека тој е фокусна точка за Македонија на Меѓународната електро-енергетска база на податоци на ИАЕА и на Светскиот соларен процес на УНЕСКО, како и седиште на Македонскиот национален комитет на Светскиот совет за енергија и член на Меѓународната мрежа на центри за одржлив развој. Од 2005 година, Центарот е и седиште на мултидисциплинарниот EU/EST COST проект „Електрични невронски осцилации и когниција“, во кој учествуваат истражувачи од над 80 научни институции од 27 земји од сите континенти. Проектот е раководен од акад. Ј. Поп-Јорданов и тоа е прв случај еден ваков европски проект да го раководи научник надвор од Европската унија.

Целта на *Центарот за генетско инженерство и биотехнологија* е да ги промовира генетското инженерство и биотехнологијата во Република Македонија преку истражувања и едукација на научен и стручен кадар. Во состав на Центарот функционира и Националната референтна лабораторија за хемоглобинопатии, основана во 1970 година. Од 1995 година, оваа лабораторија

стекна статус на Интернационална референтна лабораторија за хемоглобинопатии и Интернационален информативен центар за хемоглобин. Од 1998 година Центарот е координатор на постдипломските студии по молекуларна биологија и генетско инженерство на Универзитетот „Свв. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Раководител на Центарот е акад. Георги Д. Ефремов.

Во изминатите 20 години во Истражувачкиот центар за генетско инженерство и биотехнологија се изработени 28 научноистражувачки проекти, главно финансирани од меѓународни институции.

Научните проекти ја изучуваа епидемиологијата и молекуларната основа на најчестите вродени болести кај населението во Република Македонија и поранешна Југославија, познавањето на експресијата на хуманите глобински гени, фармаколошката терапија на лепоре хемоглобинопатијата, молекуларните основи на канцерот на дебелото црево, микроделециите на Y – хромозомот кај инфертилни мажи, ДНК маркерите на Y – хромозомот кај населението во Република Македонија и др.

Како меѓународна референтна лабораторија за изучување на вродените слабокрвности, научните соработници во Центарот ја изучуваа структурата на хемоглобинот кај повеќе стотици пациенти од триесетина земји во светот, причина за вродена слабокрвност позната како таласемија.

Научните соработници во Центарот ја утврдиле: инцидентоста и раширеноста на вродените слабокрвности (таласемиите и другите хемоглобинопатии) кај населението во Република Македонија во поранешна Југославија преку испитувања на примероци на крв од повеќе од 42.000 училишни деца и работници; молекуларната основа на таласемиите и другите хемоглобинопатии во Македонија, во поранешна Југославија и во други земји во светот; молекуларните основи на цистичната фиброза, хемофилијата А, мускулната дистрофија, спиналната мускулна атрофија, спиноцеребралната атаксија, спиналната булбарна мускулна атрофија, Хунтингтоновата болест, фрагилниот X ментално ретардирачкиот синдром, цистинуријата и други моногенски болести, придонеле во познавањето на молекуларните основи на канцерот на дебелото црево, во познавањето на епидемиологијата и молекуларната патологија на хепатитис С и хепатитис В вирусната инфекција,

инфекцијата со хуманиот папилома вирус и сексуално пренесувачката инфекција.

Од 2006 година, Центарот е седиште на Мрежата за комуникации на научните институции во областа на молекуларната биологија и генетското инженерство од земјите на Југоисточна Европа, а од 2007 година Центарот е една од акредитираните лаборатории во Европа за анализа на генетски модифицирана храна. Центарот е издавач на меѓународното научно списание *Balkan Journal of Medical Genetics*.

Вчера го одбележавме 20-годишниот јубилеј на Центарот.

Лексикографскиот центар на МАНУ од основањето, во 2000-тата година, работи врз три фундаментални колективни проекти: *Македонска терминологија*, *Македонска енциклопедија* и *Историја и културата на Македонија*.

1. *Македонска терминологија*

Макропроектот *Македонска терминологија* го основа и го раководеше акад. Блаже Конески; по неговата смрт го презеде акад. Божидар Видоески, а по нив, веќе години на ред, овој базичен макропроект за македонската лингвистичка наука, го води акад. Петар Хр. Илиевски.

Во рамките на овој обемен лексикографски зафат, досега се излезени од печат 112 свески во кои, на повеќе од 20.000 страници текст, се обработени околу 45.000 термини од сите области на филозофските, филолошките, религиските, социолошките, правнополитичките, економските, историските, природно-математичките (физичките, хемиските, геолошките), биолошко-медицинските (ботаничките, зоолошките, агрикултурните), етнолошките и етнографските науки, дисциплини и подрачја, како и термините/поимите на повеќето од уметностите, занаетите и вештините.

2. *Македонска енциклопедија*

Од формирањето на Лексикографскиот центар при МАНУ, еден од најзначајните меѓу новопокренатите проекти, беше подготовката на *Македонска енциклопедија/Encyclopedia Macedonica*. Темелите на вистинскиот почеток на овој проект беа поставени со првиот состанок на комплетираната Редакција на 8 април 2002 година (главен редактор академик Блаже Ристовски).

Во досегашната работа, Главната редакција ги подготви: *Азбучникот* за повеќетомното; *Азбучникот* за еднотомното издание; првиот том од повеќетомното издание (2005) до фаза на завршно редактирање; и еднотомно издание со 10.000 одредници.

Со објавувањето, *Македонската енциклопедија* ќе израсне во компендиум на македонското памтење, во сестрана негова легитимација во светот, на историското и духовното искуство на македонскиот народ.

3. *Историја на културата на Македонија*

Макропроектот *Историја на културата на Македонија* ја претставува, во нејзината целост, севкупната материјална и духовна култура на почвата на Македонија од праисторијата до денес. Проектот го раководи акад. Георги Старделов, а во него соработуваат многубројни еминентни научници. Досега се објавени, или завршени и се наоѓаат пред објавување, 20 томови со следниве области и тематски подрачја: *Цивилизациите на почвата на Македонија; Религиите на почвата на Македонија; Јазичите; Идеите; Археолошките откритија; Античките градови во Македонија; Средновековните градови и тврдини во Македонија; Ликовното творештво; Средниот век, (IX–XIX); XIX и XX век; Народното творештво; Театарот; Средновековна, исламска и народна архитектура; Архитектурата; Музиката; Музичкиот фолклор; Современа македонска музика; Фотографијата и филмот; и Проникнување на цивилизациите на почвата на Македонија.*

Центарот за стратешки истражувања како научна единица на Македонската академија на науките и уметностите е основан во 2000 година заради поттикнување, организирање и реализирање на истражувања, предавања и јавни дискусии за стратешки прашања што се од национално и меѓународно значење за Република Македонија.

Од формирањето до денес, овој Центар разви богата научно-истражувачка дејност, со што се афирмираше во научната и во пошироката општествена јавност. Центарот за стратешки истражувања денес располага со богата аналитичка документација како резултат од работењето врз следниве проекти: „Балкански студии: историските, политичките, економските, културните и демографските аспекти на односите на Република Македонија со соседните земји (Албанија, Бугарија, Грција, Србија и Турција)“; „Населението на Република

Македонија“; „Фундаментални долгорочни интереси на Република Македонија“; и „Анализа на развојните индикатори на стопанството на Република Македонија по Втората светска војна“.

Истражувачкиот центар за ареална лингвистика при МАНУ е формиран, исто така, во 2000 година.

Истражувачкиот центар за ареална лингвистика е единствена научна лингвистичка установа во Р. Македонија чија програма опфаќа компаративни истражувања на полето на славистиката и балканистиката.

Уште пред формирањето на Центарот, група лингвисти, по чија иницијатива е формиран Центарот, во МАНУ ги објави дијалектолошките трудови:

- *Географската терминологија во дијалектите на македонскиот јазик;*
- *Дијалектите на македонскиот јазик I–III; и*
- *Фонолошки бази на говорите на македонскиот јазик.*

Во рамките на проектот *Меѓународни лингвистички атласи*, објавени се:

Общеславјански лингвистически атлас, Серия фонетико-грамматическая, Выпуск 46, Рефлексы *ъ, *ь, вторичные гласные; и Ареална лингвистика, Теории и методи.

Во подготовка е првиот морфолошки том на *Општословенскиот лингвистички атлас*, посветен на морфологијата на словенските заменки.

Во рамките на проектот *Географска и функционална карактеристика на морфо-синтаксичките балканизми*, објавена е книгата: *Ароманскиот и македонскиот говор од Охридско-струшкиот регион во балкански контекст.*

*

По дисолуцијата на југословенската федерација, со гасењето на Советот на академиите на науките и уметностите на СФРЈ, МАНУ започна билатерални релации и потпиша договори и меморандуми за научна и уметничка соработка со повеќе земји. Почнувајќи од 90-тите години, од претседателскиот мандат на академик Ксенте Богоев, потпишани се договори за соработка со академиите на следниве земји: Австралија, Австрија, Албанија, Белгија, Белорусија, Бугарија,

Велика Британија, Естонија, Кина, Полска, Романија, Русија, Словачка, Словенија, Србија, Турција, Украина, Унгарија, Хрватска, Црна Гора, Чешка и Шведска.

МАНУ, исто така, има соработка и со меѓународните академски асоцијации: Федерација на европските академии на науките и уметностите ALLEA; Меѓуакадемски панел за меѓународни прашања; Меѓународна унија на академиите од Брисел; Меѓународен совет за наука, Париз; Мрежа на академиите на науките на Централна и Источна Европа; Меѓуакадемски совет на академиите од Југоисточна Европа и Медитеранска академија од Неапол. Денес потпишавме Договор за соработка и со Друштвото за наука од Берлин – *Лајбниц*.

*

Значаен фактор во дејноста на МАНУ претставува Библиотеката со околу 200.000 библиографски единици, односно монографии, посебни томови периодика и повеќе илјади сепарати. Библиотеката има размена со 500 институции и библиотеки, главно од странство. Благодарение на оваа размена, Академијата се стекнува со голем број изданија од странски земји. Во последно време на Библиотеката ѝ се донирани и неколку лични библиотеки – со по 20.000 книги.

Архивот на МАНУ, пак, има респективен фонд од над 1.000 архивски кутии, 13 збирки од старопечатени и ретки книги, почнувајќи од XIV век, до видео и тонски записи.

*

Значајна поддршка за нашата Академија произлегува од Фондацијата „Трифун Костовски“, благодарение на која се објавени голем број ракописи од посебно значење за македонската културна, научна и уметничка дејност. Да ги спомнеме и фондациите: *11 Март 1943* и *Вита Поп-Јорданова*, која доделува награда за најуспешен млад научник на годината, како и донацијата *Зафир Сарафов*.

*

Од претходното излагање е јасно дека Академијата дала свој придонес во развојот на фундаменталните и применетите науки, во апликативниот домен и во обликувањето на уметничката стварност. Таа препознатливост се искажува и низ цитираноста, рецензиите, промовирањето на центрите или на одделни академици на меѓународни собири, преку добивањето меѓународни проекти, преку наградите и изборите на академиците за членови на странски национални академии, сталешки академии, друштва, преку добиените домашни и меѓународни награди и одликувања.

Од претходно излагање се гледа дека Академијата се стекнува со средства за истражувања и на меѓународни конкурси, и тоа сè повеќе станува пат за научната дејност.

Но, за Академијата, која се финансира од Буџетот на Република Македонија, сè понеопходна е потребата од поголеми финансиски вложувања во проектите каде што треба да се насочи македонскиот поглед на нашето постоење. Морам да го истакнам фактот дека за науката во Република Македонија се издвојуваат околу 0,25% од бруто националниот доход, што претставува најниска ставка меѓу земјите на Југоисточна Европа, а така е вреднувана и академската награда, најниска во овој регион на Европа.

Придонесот на МАНУ во нашево општество е малку познат, но да го кажеме и фактот дека државните органи малку ги користат изворите на податоци што ги поседува МАНУ.

Повеќе години немаме Министерство за наука како посебен ресор, значајни ракописи не се публикувани поради недостиг на средства, особено од лингвистиката, историјата и балканолошко-стратешките студии. Постои одлив на млади научни кадри и на квалитетни административни кадри од Академијата на други работни места поради ниските лични примања. МАНУ не е профитабилна организација, а правото на вработување и на лични доходи се одобрува само од соодветните министерства, со кои како и порано, така и сега, дијалогот е „крајно рестриктивен“. Впрочем, во тој поглед МАНУ ја дели судбината и на другите академии од европскиот југоисток. Сакаме да веруваме дека постоењето и функцијата на МАНУ не се декоративен украс на државноста на Р. Македонија.

Контрибуцијата и непосредниот придонес на МАНУ, пред сè на нејзините членови заедно со Библиотеката и Архивот, ја имаат основата во голема мера во човековата потреба да создава, да се потврдува, да биде користен, да пронаоѓа, да влегува во тајните, да ја осмислува својата егзистенција од корист за сите луѓе.

Нека е честит јубилејот – 40 години Македонска академија на науките и уметностите.